פראגרעסירען מיר?

א פאפולערער, פעליטאניש פילאזאפ׳ שער איבערבליק וועגן "וועלט־פראגרעס"

פון א. ברזילי.

(העם ניוואַרקער לאַר סטרייק געווידמעט)

— און דאך — ווי איהר זעהט — גע פונען זיך נאך אצינר אזעלכע מענשען, וואס סטארען זיך אונז איינצושמועסען, אז כיט נור מיר געהען כיט פאראויס, פארווערטס, כיט נור מיר שטעהען, אם ווענינסטענס אויף א געוויסען פונקט פון פראגרעס, ציוויליזאציאן מעכשליכקייט הו מאניזם א. ז. וו., נור, אומגעקעהרט — מיר זיינען געבלייבען פיעל אונטערשטע ליג און מיר געהען ריקווערטס צוריק..

ווען מיר למשל קומט אויס אמאל זיך צו בענעגענען מיט אזעלכע "חכמים" און צו פערפיהרען מיט זיי א געשפרעך אויף דער טהעמא פון ׳פראגרעס, שטעל איך זיי אויפא אזעלכע קרעפטיגע בעוויזען, א זעלכע איינרעכע אהנומענטען אזעלכע אי בערעיינגדע פאקטען וועגען זייער פאלשען און נארישען בליק אויף דער איצטיגער וועלט און זיי בלייבען, נעבעך, ווי געפלעוועט און געהען אוועק — ווי זאגט מען — אבל חפייראש...

מ׳דארף — פערשטעהט איהר מיך — קוקען אויף אלעס, וואס ס׳קומט פאר אין דער מענשליכער וועלט, מיט אפענע אוי נען מ׳דארף וויסען, פערשטעהן זיך איג טערעסירען אין יעדער זאך, אום צו ליין ׳עקספיריענס׳ אינ׳ם: "ידע מה שתשיב׳.

איינבילדונג: רומהייטען נארישקיי טען, אבסורדען, פאלשע טהעאריעס קען מען נור אזעלכע לייטע אין איהר זיינט כיט מיר. איך בין נישט ווי איהר וואס איהר לאזט זך אזוי לייכט פערפיהרען פון עדען איינעם: איהר גלויבט אין אלעס, וואס מ׳דערצעהלט אייך, — און אלעס וואס מ׳שרייבט אייך אין אין אלעס, וואס מ׳צייגט אייך..

מיט איין וואָרט: ביי אייך איז יע דער זאך א תורה, א מין הייליגטהום..

— ס׳מייטט!..— איז אייער שטענ דיגע טענה פון עביג אן — מיר האבען דאך דאס מיט אונזערע אויערן אליין געהערט, מיר האבען דאך דאס מיט די אייגענע אוי גען אליין געזעהן, טאקע שווארץ אויף ווייס!.

לאזט אייך ניט פערפיהרען, ליעבע לעזער און לעזערינס, פון זיי פון אזעל כע פערזאגען, איך וואהרען אייך ווי דער בעסטער גוטער פרייינד: איהר זאלט ווי סען, אז די דאזיגע מענשען וועלכע גיע בען אייך צופערשטעהן און ווילען אייך איבערצייגען מיט אותות ומופתים, אז די מענשהייט האט אויפגעהערט צו פראגרע סיערען אז די וועלט איז ארונטערגעפא לען פונ׳ם ציוויליזאציאנס־ליטעראר, — בעלאנגען צו א געוויסער סעקטע, א מין פארט פאלשע נביאים (אינ׳ם מאדערנעם זינן נאטירליך...) זיי ווילען אייך בעאיינ פלוסען מיט זייער היפנאטישען קראפט, אום צו מאכען פון אייך נאט ווייס וואס און אייך צו פערפיהרען נאט ווייסט וואוהין..

גלייכט ניט זייערע גלאטע שעהנע רייד, פערהרט זיך אפ פון זיי מיט זייערע שטות׳ערייען!..

אדרבה, זאגט אליין: האבען אייע רע זיידעס און עלטער זיידעס געוועסט, צום ביישפיעל, פון גען באמבעס, פון באמ בעס אהן רויך פון א שאם וואס קאסט א מיליאן דאלאר און הרג׳עט אויס פאר איין מאהל מי יודע מענשען? האבען זיי גע האט א בעגריף וועגען קרופ׳ס צוויי־און־פערציג אינטשיגע קאנאנען? האבען זיי אפשר אמאהל גע׳חלום׳ט: פון לופט שי פען צעפעלינס, פון סאבמארינס און פער

פערקופיין, סאבאלט
און ניריארס סעקיוריטיעס

וועכענטליכען בריעף וועגען מארקעט
ווערט צוגעשיקט פריי אהן געלד,
אויף פערלאנג

ROBERT E. KEMERER & CO.
108 Bay St.
(מעמבערס פון סטענדערט סטאק
עקסטשיינדזש)
108 ביי סטריט — — טאראנטא

J. P. BICKELL & CO.
דזש. פ. ביקעל און קא.
סטענדארט בענק בילדינג טאראנטא.
פריוועט טעלעגראף—זעלטענע בעדינגונג
תבואות און קאטאן סטאקס

MARK HARRIS & COMPANY
מארק העריס און קאמפאניע
(מעמבערס סטענדערד סטאק עקס־
טשענדזש, טאראנטא.
מיינינג שעהרס געקויפט און פער
קויפט, ספעציאליסטען אין קא־
באלט און פארקופיין.
אונזער סטאטיסטישער דעפארט־
מענט וועט אייך געבען אויף פער־
לאנג די לעצטע נייעס וועגען דער
נארטה.
סטענדערד בענק בילדינג, טא־
ראנטא

עס איז שווער צו ברעכען די גע־
וואוינהייטס קייטען. עס האט גע־
נומען איין מאן זעקס מאנאט זיך
אבצוגעוואוינען פון זאגען „דושי
ווהיי".

עס איז ערשטיינענד ווי
דורך געוואוינהייט וועט א מאן
האלטען אין איין פאדערען "ריזעל־
בע טעע ווי געוועהנליך" א לאנגע
צייט נאכדעם ווען ער האט בדעה צו
נוטצען בלויז רעד ראון טעע. פאר
וואס זאל אייך פשוט׳ע געוואוינ־
הייטען שטערען צו נעניסען דיעזען
רייך אראמאטישען אינדיש־ציילאן
געמיש? אדרעדט א פערזיענעלט
פעקעל היינט.

שיעדענע ים מיגעס, וועלכע זיינען אליין ערוים נישט מעהר ווי א געגיין און מיט איין ריהר קענען זיי איבערקעהרען די גרעסטע, די מעכטיגסטע שיפען? האָ בען זיי געוואוסט אפילו פון אזעלכע גע וועהנליכע ערשיינונגען אין אונזער אל טעגליכען לעבען, ווי: "אפענדיסיטיס", ׳אינפאנטיל פאראליזים" וכדומה, אדער וועגען אונזערע ׳מאדערנע" באציילען און אנ־טו־דייט מיקראבען, ...

און דאס אלעס — דארפט איהר ווי סען — איז נאך ווי א טראפען אין יס נגען די פיעלע ערפינדונגען, וועלכע זיי לען שוין ביז יעצט בעשאפען געוואָרען און וואס ווערען בעשאפע טאג טעגליך.. און ווען איך זאל וועלען בעהמען אויף זיך אייך אויסצורעכענען אלעס, וואס כאיז כיז הזכטיגען טאג ערפונדען געוואָ רען, זייט דער פראגרעס האט זיך אנגע הויבען צו ענטוויקלען, — א דאנק דעם מענשליכען אנבעגרענצטען שכל, וואס שטייגט וואס ווייטער אלץ מעהר און גרע סער — און אויך זייער ווערטה, זייער נויי פאר דער מענשהייט, וואלטאיך בע דארפט כסדר האלטען מיין פון אין האנד און פעליעטאנעווען פאר אייך טאג און נאכט...

קענט איהר — פרעג איך אייך — פער לאנגען פון מיר אזא זאך? מ׳דארף דאך מאכען א לעבען אויך!...

איך דענק אבער און בין זאגאר כמעט איך האב אייך ערשט, אט נור וואס אויס מעהר ווי זיכער, אז דאס אליין, וואס געעבענט, וואס איהר הערט דאס — א ראנק זיין ליעבען נאמען — מיט אייע רע אייגענע אויערן און זעהט דאס מיט אייערע אייגענע אויגען — וועט שוין זיין גאנץ גענוג אייך צו איבערצייגען: ווי ריכטיג, ווי אמת מיינע רייד זענען, און אז ניט נור מיר געהען זיך ווי געוועהנליך נור מיר "פליקען" פארווערטס, מיר פראג רעסירען דער גרעסטער שנעלקייט וואס קיין מענשליך אויג איז ניט אים שטאנד דאס צו בעמעקען...

האט עפשר עמיצער פון אייך, ליעב הארציגע לעזער, בעמערקט צוריק מיט עט ליכע טעג אין דער פרעסע דעם קורצען אבער זעהר "אינהאלטסריכען׳ בעפעהל פונ׳ם ניוואַרקער טשיעף־אינספעקטאר פון פאליס, מר. שמיט בערגער צו זיינע פא ליסלייט?... האט איהר פיליכט, א דאנק אייער אונפארזיכטיגקייט, דורכגעלאזען אזא גלענצענדען, אונשעבבארען "פערל", וועלכער וואלט אייך געקענט געבען דעם העכסטען בעגריף פון אמעריקאנער "פרייהייט", דאס לאנד פון "ליבערטי?..

"געברויכט אייערע רעוואלווערען!.. שיסט, זשאלעוועט ניט מאכט אדרנונג אין שטאדט!".. לויטעט דער אויבען דערמאנטער בעפעהל.

אדרבה זייט זיך מודה: האט איהר זיך געפרואווט נעהמען א שטיקעלע צייט און אביסעלע מיהע זיך ארייינצוטראכטען מיט, מעהר־וועניגער, ערנסטקייט: דאס שארפזיניגקייט, דאס טיעפזיניגקייט, דאס ווייטזיניגקייט, דאס ברייטזיניג־קייט, וואס איז בעהאלטען אינ׳ם דאזיגען בעפעהל?...

איז אפשר ניט פארהאן אין איהם די העכסטע דאזע פון ציוויליזאציאן, הו מאניזם, מענשען־ליעבע א. ז. וו. ...

נו, אציגד פערשטעהט איהר שוין ווי שגעל מיר: איך און איהר און די גאנ צע וועלט פראגרעסיערען, ווי גוואלדיג הויך און ווי אונגעהייער ווייט מיר האל טען שוין מיט אונזער ציוויליזאציאן?... עס וועט דאך — פערגעסט ניט — ווען: אזוי שטיל, אזוי רוהיג, א חיות. און אלע, פון קליין ביז גרויס, וועלען דאך אצינד אזוי פריי אבאטהעמען!...

קען נאך אצינד עמיצער האבען אין זיך די "חוצפה" און אויסטראכטען אויף אגו אזעלכע שרעקליכע בלבולים: אז מיר פראגרעסיערען ניט, אז מיר געהען ניט פארווערטס?...

געוויס ניט!

און וועלכער מענשליכער שכל קען פראוויסזעהען און פערשטעהן, וואס דער פראגרעס וועט נאך "אויספראגרעסירען" אין דער נאהענטער צוקונפט, אויב מ׳וועט טאקע אזוי פראגרעסיערען?...

זיין לעצטע נאכט

פון שלמה האלפערען.

אין א דונקעלען צימער, וואו אלעס איז אנגעוואהרען, פערנאכלעסיגט, די מעבעל באדעקט מיט שטויב און צושטעלט אין אונארדנונג, אלעס זאגט עדות אז די באלעבאסטע פון הויז פעהלט, זיצט ער, דעם קאפ אנגעשפארט אויף א טי־שעל, פערזונקען אין זיינע פינסטערע געדאנקען.

אין זיין רעכטער האנד האלט ער א נייעס רעוואלווער, וועלכען ער האט ערשט ניט לאנג געקויפט, אין אין דער לינקער האנד האלט ער א בריעף וואס זיין ווייב האט איהם ארויסגעלאזט

ער האט דעם בריעף שוין א מאהל טויזענד געלעזען. ער קען שוין אויסווע ניג יעדען אות, יעדעס פינטעלע און דאך ווי נאר ער קומט אהיים, אזוי נעהמט ער איהם אין האנד און קוקט אריין, פיעלייכט וועט ער עפעס נעפי־נען וואס ער האט פריהער ניט באמערקט, אבער עס איז אלעס דאס זעלבע.. זי שרייבט אז זי פערלאזט איהם אויף איי־ביג, ווייל זי ליעבט איהם ניט, און נארען איהם קאן זי שוין מעהר ניט. זי לאזט איהם אלעס איבער און געהט אוועק לעבען מיט דעם, וועמען זי ליעבט... אז זי האט געוואלט איהם געטריי צו זיין, אבער ער, איהר מאן, האט זי פעתאנ־לעסיגט. געווען שטענדיג פערטיעפט אין די „ביזנעס"..

אין נאנצען ערשט א וואך, צייט דאס איז געשעהען נאר וואס ער האט שוין אי־בערגעלעבט אין דער קורצער צייט! ווער קען בענייפען וואס ביי איהם אין הארצען טהוט זיך?... דאס לעבען איז איהם פוסט און נכאס, אין הארצען נאגט און רייסט א שמערצליכער בענקען נאך דער וואס איז איהם אזוי ליעב גע־ווען, און וועלכע איז ביי איהם אזוי אונגערעכט אויעד גערייבט געוואָרען.. יא אומעט פילט אן זיין מוח און די פינס־טערע געדאנקען, ווי בייזע ווערעם, האר טען אין איין טאטשען זיין מוח. ער פיהלט אז עס טרייבט איהם צום וואנזין איבערהויפט די נעכט! די שרעקליכע, שלאפלאזע נעכט! דאס ליגען אין מיט אפענע, אויסגעגלאצטע אויגען, אריינ־קוקענדיג אין דער שווארצער פינסטערניש וואס שרעקט און רעגט אויף די נער־ווען, און עס האלט אין איין מאהלע בילדער אינע שרעקליכער פון דער צווי טער. דאס צוהערען זיך צו דעם מאָ נאטאָנעס קלינגען פון דעם שטאדט זיי נער... צו הערען ווי אלעס ארום דיר רוהט אין איין הערליכער שטילקייט. די ווילסט אויף נעהמען איינטהייל אין דער זיסער רוה און קאנסט ניט... דער שלאף ליגט אויפ׳ן האַרצען, די אויגען שניידען דיר ווי מיט מעסערס, וואלסט זיך דערקוויקט צו כאפען כאטש א קור־צען דרעמעל, און קענסט בשום אופן ניט צו שליסען די אויגען.

„ניין! איך וועל די נאכט ניט בלייבען אין דער היים, איך וועל בע־סער ארומשפאצירען אין די נאסען!"

ער האט שנעל אריינגעלעגט דעם רעוואלווער צוריק אין שיפלאד און שרע־קענדיג זיך פאר עפעס גלייך ווי א טויי־טער וואלט געלעגען אין צימער, איז ער ארויס פון שטוב

די לופט איז ערקוויקענד פריש, דאס לעבען רושט אין פולען גאנג, די טרא־טואהרען זענען געפאקט מיט שפאצירענדע פרעהליכע פארלעך. מע רעדט, מע לאכט, מע וויצעלט זיך און אלעס רייצט די נערוועז!

2.

אין פארק דאס געדיכטעניש פון די מענשען, וואס זענען נעקומען זיך אפקיה לען פון דער זומערדיגער היץ, ווערט אלע מאל שטירטער. די קולות ווערען ביסלעכווייז אפגעשטארבען.

איינגע פערליעבטע פארלאך בליי־בען נאך איבער, אום צו ענדיגען זייע־רע ליעבעס געפיהלען, נישט בעמערקענ דיג אז עס איז שוין גאנץ שפעט. פאר־רוקט אין א ווינקעל זיצט ער נאך אלין פערטיעפט אין זיינע אומעריגע געדאנקען

„אזוי, אזוי! טאקי פערלאזט אויף אן אמת׳ן", רעדט ער צו זיך אליין.

צייט זי האט איהם פערלאזט, פרובט ער אלץ זיך אליין אפנארען מיט דער האפנונג אז דאס האט זי נאר א שפאס געמאכט און ווען ניט ווען וועט זי זיך בעווייזען פאר איהם. נאר וואס ווייטער קומט ער צום בעשלוס, אז עס איז קיין שפאס געווען, אז דאס האט זי איהם טאקע באמת פערלאזט...

„פערנאכלעסיגט" — „פערטיעפט אין זיינע ביזנעס"... ציטירט ער איהרע ווערטער מיט א סארקאסטישען שמייכעל. „אונזין"! „עס איז נאר אן אויסרייד, א פאלשע ענטשולדיגונג אן אויסגעלע־רענטע פראזע! אום צו פערבלענדען די אויגען. צוליעב וועמען בין איך געווען פארטיעפט אין מיינע ביזנעס, אז ניט צוליעב איהר, בכדי צו מאכען איהר לעבען בעקוועמער, אינטערעסאנטער? האב איך איהר ניט אוועקגעגעבען דאס גאנצע געלד מיינס? האב איך ניט אן געקוואלען ווען זי האט זיך א נייע „דרעס" געמאכט? האב איך זי אליין ניט צוגערעדט צו געהן פערברענגען אין די אוועמדען ווען איך בין געווען פערנר־מען? האב איך א גרעסערען אידעאל געהאט אין לעבען חוץ איהר"?

יא! פערנאכלעסיגט! איך האב זי פערנאכלעסיגט דערמיט, וואס איך האב איהר צופיעל געטרויט... דערמיט וואס איך בין צו אונשולדיג געווען, צו זייבער איז מיין לעבען געווען. אום איך זאל פערדעכטיגען, וואס אין איהר הארץ קומט פאר...

א שטראם טרעהרען האבען זיך א לאז געטהון פון זיינע אויגען. ער האט זיך דערמאהנט אין זיין בחורש׳ן לעבען. ווי רין און זייבער ער איז געווען, ווי ביטער ער האט געקעמפפט מיט זיינע איינגענע געפיהלען. זיך ניט געלאזט פער פיהרען פון אלע זיינע חברים וואס פלע־גען האלטען אין איין דערצעהלען פון זייער לוסטיגען לעבען... ער האט מיט אלעס געקעמפפט. ער האט געוואלט פערבלייבען ריין און זייבער בכדי, אז ווען ער וועט זיין אידעאל געפינען זאל ער איהר קענען קוקען גלייך אין די אויי־גען און זאל איהר קאנען זאגען אז ער איז פונקט אזוי ריין און אונשולדיג ווי זיי...

ער האט זיין ציעל ערייכט! ער האט געפונען זיין אידעאל! פונקט ווי ער האט זיך פארגעשטעלט. זי האט אנגעפילט זיין הארץ זיין נשמה, זיין נאנץ לעבען און שטרעבען איז געווען נאר צוליעב איהר. דאס האט איהם גענעבען מוטה זיך ארויסצורייסען פון דער אר־בייט און ווערען א ביזנעס מאן. אלעס איז גענאנגען אזוי גוט, מזל׳דיג. אט, אטאן זיינע ביזנעס זענען אריינגע־ארבייט, און ער וועט זיך שוין אין אנ־גען אפגעבען צו זיין ענעלען.

עס קאן זיין, אז ווען איך זאל ניט געווען זיין קיין אויסנאהמע פון מיינע חברים, און זאל געווען האבען פערהעלט־ניסע מיט אנדערע פרויען, ווי זיי זאל איך יעצט דעם וועהטאג ניט גע־פיהלט אזוי שארף אזוי ברענענד...

דער דאקטאר, מיט וועלכען ער האט זיך היינט בעראטהען וועגען זיין גייסטי־גען צושטאנד, האט איהם אויך גערא־טהען צו זוכען פרויען? געוועלשאפט...

ער בעקומט חרטה אויף זיין גא־איוען, נארישען לעבען, וואס האט איהם געמאכט פאר אן אפפען...

(סוף קומט.)

דער דאלאר איז טאקי גוט אבער פון זיינע מיקראבען זאל מען אויסגעהיט ווערען

גליקליך זיינען קבצנים. — אויף פעניס האבען באצילען קיין שליטה ניט — ווילבער געלד איז נאך אויך קיין גרויסע סכנה. — דער קאפיטאליסטי־שער חוש פון פיצענאנטינקע ברואם׳לאך. — זיי ליעבען פייפער געלד.

ווער ווייס עס ניט ווי שלעכט עס איז צו זיין א קבצן אהן א פאאר דאלאר אין פאסעט? קומען אבער צוגעהן די וויסענ שאפטליכע חכמים און ערקלערען בפי רוש, אז די קבצנים דארפען אדרבה ואדרבה זיך גאר פרעהען, ווייל דערמיט, וואס זיי זיינען פריי פון דאלאר און אפילו פון פולבער געלד זיינען זיי אויך פריי פון מיקראבען.

אגעלערהטער פראפעסאר הגם עס זיינען דא פראפעסארען וואס זיינען ניט געלערענטע און געלערהטע וואס זיינען ניט קיין פראפעסארען, איז די טעג ארויס מיט דער ערקלערהונג אז א דאלאר ביל עגטהאלט פון 70 טויזענד ביז 150 טוי־זענד מיקראבען. לויט נאך דיעזען איינ פאכען חשבון קען יעדער איינציגער אי־בערצעהלען די סומע וואס ער טראגט מיט זיך און ער וועט דאן וויסען געניי די צאהל פון די מיקראבען וועלכע געפי־נען זיך אין זייטע פאקעטס אדער בייא איהם פון טייסטער.

דערזעלבער פראפעסאר ערקלערהט אויך, אז זילבער געלד עגטהאלט א פיעל קלענערע צאהל מיקראבען. דאס זעלבע איז אויך מיט ניקעלס און קופערנע פע־נים אויף וועלכע די מעקראבען קוקען זיך גאר ניט ארום.

דערפון קענט איהר דאך דרינגען אז יעדער איינער וואס האט עטליכע דאלאר אין פאקעט וואלט על פי ישר זיי גע־דארפט ארויסשליידערען דורך׳ן פעסט מער אדער זיי׳ פערברענגען אויף׳ן פייער כדי פטור צו ווערען פון די מיזיקס. קומט אבער דער זעלבער פראפעסאר און ער־קלערהט, אז מען דארף ניט האנדלען אזוי אביערביילט, איבערהויפט אין אזא פאל וואו די דאלארס שפיעלען א וויכטיגערע ראָלע פון די מיקראבען. מיר ארבייטען דאך אזוי שווער פאר עטליכע דאלאר און ממש די אויגען קריכען ארויס ביז מען דערזעהט זיי...

איינענטליך איז דער פראפעסאר ניט אזא נוטער, אז ער האט מיטלייד אויף אונזער הארעוואניע. ניין, זיין עצה טובה אז מיר זאלען ניט ארויסווארפען דיא געלד איז דערפאר, וואס ער איז געקומען צו דער איבערצייגונג, אז די בעלד מיקראַ־בען זיינען נאר ניט אועלכע געפעהרלי־כע מזיקים, ווי אנדערע שטעלען זיך פאר.

אנדערע געלערהטע וועלכע האבען זיך אויך אבגעגעבען מיט שפיאנירען און אויערען אויף די געלד מיקראבען, האבען אמאל געגלייבט אז פערשיערענע קראנק־הייטען נעהמען זיך פון פייפער געלד. די גייעסטע וויסענשאפט האט אבער בעוויע זען מיט פאקטען אז דאס איז ניט ריכטיג.

דארף מען נאך א בעסערען בעוויין ווי א קעשיער אין א באנק. דורך וועמעס הענד עס געהען און א טאג דורך טויזענ־דע דאלארס? אויף דיעזע דאלארס גע פינען זיך אפשר ביליאנען מיקראבען, פון דעסטוועגען האט עס נאך ניט פאסירט, אז א באנק קעשיער זאל פלוצלונג קראנק ווערען אדער שטארבען פון די מיקראבען. דאס איז איינפאך דערפאר וואס די געלד מיקראבען זיינען נאנץ אונשעדליכע ברואים׳לאך.

דיעזע פראגע צו זיינען די געלד מיק ראבען שעדליך אדער ניט, איז זאגאר אמאל אויסגענומען געוואָרען פון יוני־טער סטייטס קאנגרעס. עסספערטען פון נאנצען לאנד זיינען גערופען געוואָרען און די מיקראבען זיינען דאמאלס ווירק־ליך געווען אין א סכנה ערקלערהט צו ווערען פאר געפעהרליכע מזיקים. די עסק פערטען האבען זיי אבער אויסגעהיט פון אזא מיאהסע דעפוטאציע דערמיט וואס זיי האבען אלע געלד מיקראבען ערקלערהט פאר ניט שעדליך.

דר. טהאמאס דארלינגטאן, דער פרע זידענט פון דער ניויארקער באאורד אף העלטה, וועלכער האט געמאכט א לאנג יעהרינען שטודיום פון די געלד מיקראַ־בען ערקלערהט פאר ניט שעדליך.

דר. טהאמאס דארלינגטאן, דער פרע זידענט פון דער ניויארקער באאורד אף העלטה, וועלכער האט געמאכט א לאנג יעהרינען שטודיום פון די געלד מיקראַ־בען ערקלערהט פאר ניט שעדליך.

דר. דארלינגטאן, דער פרע זידענט פון דער ניו יארקער באאורד אף העלטה, וועלכער האט געמאכט א לאנג יעהריגען שטודיום פון די געלד מיקראבען האט געזאגט: אויף דיעזע דאלארס גע פינען זיך אפשר ביליאנען מיקראבען, פון דעסטוועגען האט עס נאך ניט פאסירט, אז א באנק קעשיער זאל פלוצלונג קראנק ווערען אדער שטארבען פון די מיקראבען. דאס איז איינפאך דערפאר וואס די געלד מיקראבען זיינען נאנץ אונשעדליכע ברואים׳לאך.

דיעזע פראגע צו זיינען די געלד מיק ראבען שעדליך אדער ניט, איז זאגאר אמאל אויסגענומען געוואָרען פון יוני־טער סטייטס קאנגרעס. עסספערטען פון נאנצען לאנד זיינען גערופען געוואָרען און די מיקראבען זיינען דאמאלס ווירק־ליך געווען אין א סכנה ערקלערהט צו ווערען פאר געפעהרליכע מזיקים. די עסק פערטען האבען זיי אבער אויסגעהיט פון אזא מיאהסע דעפוטאציע דערמיט וואס זיי האבען אלע געלד מיקראבען ערקלערהט פאר ניט שעדליך.

דר. טהאמאס דארלינגטאן, דער פרע זידענט פון דער ניויארקער באאורד אף העלטה, וועלכער האט געמאכט א לאנג יעהרינען שטודיום פון די געלד מיקראַ־בען ערקלערהט פאר ניט שעדליך.

דר. דארלינגטאן בעהויפטעט, זיי־נען קופערנע פענינס כמעט פריי פון מיי־קראבען. אין זייגע עסספערימענטען אי־בער פערשיעדענע מטבעות האט דר. דאר־לינגטאן געפונען, אז א שמוציגע פעניס עגטהאלט ניט מעהר ווי וואסערע צעהן אדער צוואנציג מיקראבען. א זילבערנער 10 סענט שטיק דאנגעגען עגטהאלט צוויי אן דריי מאהל אזוי פיעל מיקראבען, זוועהרענד אלטע פייפער בילס עגטהאלטען אויף זיך צעהנדליגע טויזענדע פון די חליינע חיה׳לעך.

פון דעסטעוועגען ראטהען די דאקטעי־רים, אז מענשען וואס צעהלען א סך געלד זאלען זיין פארזיכטיג און ניט צו לייגען די פינגער צו די ליפען. צו דיעזען צוועק איז גלייבער, אז יעדער איינציגער זאל נאך׳ן איכערצעהלען פון א סך געלד, צוואוואשען די הענד.

ווי דאקטוירים ערקלערהרען איז דא א פיעל גרעסערע געפאהר אין די געוועהנ־ליכע טראנספער־ששעקס וועלכע מען קריגט פון די קאנדרוקטארען — אויף דיא קארס. זיי ערקלערהרען עס דערמיט, וואס איידער דער קאנדרוקטאר רייסט אב א טראנספער פון זיין ביכעלע, בענעצט ער פריהער זיין גראבען פינגער. אויב דער קאנדרוקטאר איז א מענש, וועלכער ליידעט פון שווינדזוכט, אדער פון אן אנדער אנ שטעקענדע קראנקהייט, קען ער אויף דיעזען אופן דורך בענעצען דעם טראנס־פער אנשטעקען די פערזאָן, וועלכע נעהמט צו דעם טראנספער.

די מיקראבען פון א קראנקען, פער־שטעהט זיך זיינען געפערליך אין ווערער דארף זעהען זיך אויסהיטען פון זיי. ביים נעהמען א טראנספער פון א קאנדרוקטאר איז ניט מעהר ווי עכטע אז יעדער איינער זאל זיין פארזיכטיג.

קאנדרוקטארס אויף קארס זיינען אי בערהויפט נאכלעסיגע ערלען און זעהר אפט טרעפט, אז ווען ער דארף אייך גע בען טשיינדזש פון א קונדער אויף א האלבען דאלאר, זאל ער די מטבע אריינ־שטעקען פאר א ווייל אין מויל. און זיי האלטען צווישען די צייהן. די מטבע קען אמאל ענטהאלטען ווער ווייס וועלכע גע־פעהרליכע באציילען.

א האלבער מיליאן רובעל פאר שיך
און קליידער פיר אידישע מלחמה ליידענדע.

לאנדאן: — די פעטראגראדער קאָ־מיטע פאר אידישע מלחמה ליידענדע האט בעשלאסען איינצוקויפען פאר א האלבען מיליאן רובעל שיך און קליידער פאר די אידישע פליכטלינגע, וועלכע האבען שוין אנגעהויבען — אויסער הונ־גער — אויך ליידען קעלט. איין פינג־טעל פון דער סומע איז בעשטימט גע־ווארען פאר די גאליציאנער אידען.

———):::(———

צו פערזארגען די אידישע בעפעלקע־רונג אין פוילען מיט לעבענס מיטעל.

דאס בערלינער צענטראל קאמיטעט צו העלפען זדי מלחמה קרבנות, האט ארויסגעשיקט קיין וואַרשא א ספעציעלע דעלעגאציע, וועלכע זאל איינארדנען א צענטראל־שטעלע וואס וועט איינלויפען אלע נויטיגע לעבענס־מיטעל און זיי צו פערטיילען צווישען דער אידישער בע־פעלקערונג. דיעזע צענטראל שטעלע וועט זיך אויך בעמיהען עוויסע פראדוקטען אריינצוברענגען פון דייטשלאנד, ספע־ציעל פאר עדר אידישער בעפעלקערונג.

אין דיעזער דעלעגאציע זיינען געווע־נעווהלט דר. מאקס כהן, דער בעקאנטער צייוניסט דר. אדאלף פריעדמאן און פראָפ. זאבערהיים, א פלימעניק פון דזשייקיב שיף.

זיין לעצטע נאכט

פון שלמה האלפערען.

אין א דונקעלען צימער, וואו אלעס איז אנגעוואהרען, פערנאכלעסיגט, די מעבעל באדעקט מיט שטויב און צושטעלט אין אונארדנונג, אלעס זאגט עדות אז די באלעבאסטע פון הויז פעהלט, זיצט ער, דעם קאפ אנגעשפארט אויף א טי־שעל, פערזונקען אין זיינע פינסטערע געדאנקען

אין זיין רעכטער האנד האלט ער א נייעס רעוואלווער, וועלכען ער האט ערשט ניט לאנג געקויפט, אין אין דער לינקער האנד האלט ער א בריעף וואס זיין ווייב האט איהם ארויסגעלאזט

ער האט דעם בריעף שוין א מאהל טויזענד געלעזען. ער קען שוין אויסווע ניג יעדען אות, יעדעס פינטעלע און דאך ווי נאר ער קומט אהיים, אזוי נעהמט ער איהם אין האנד און קוקט אריין, פיעלייכט וועט ער עפעס נעפי־נען וואס ער האט פריהער ניט באמערקט, אבער עס איז אלעס דאס זעלבע.. זי שרייבט אז זי פערלאזט איהם אויף איי־ביג, ווייל זי ליעבט איהם ניט, און נארען איהם קאן זי שוין מעהר ניט. זי לאזט איהם אלעס איבער און געהט אוועק לעבען מיט דעם, וועמען זי ליעבט... אז זי האט געוואלט איהם געטריי צו זיין, אבער ער, איהר מאן, האט זי פעתאנ־לעסיגט. געווען שטענדיג פערטיעפט אין די „ביזנעס"..

אין נאנצען ערשט א וואך, צייט דאס איז געשעהען נאר וואס ער האט שוין אי־בערגעלעבט אין דער קורצער צייט! ווער קען בענייפען וואס ביי איהם אין הארצען טהוט זיך?... דאס לעבען איז איהם פוסט און נכאס, אין הארצען נאגט און רייסט א שמערצליכער בענקען נאך דער וואס איז איהם אזוי ליעב גע־ווען, און וועלכע איז ביי איהם אזוי אונגערעכט אויעד גערייבט געוואָרען.. יא אומעט פילט אן זיין מוח און די פינס־טערע געדאנקען, ווי בייזע ווערעם, האר טען אין איין טאטשען זיין מוח. ער פיהלט אז עס טרייבט איהם צום וואנזין איבערהויפט די נעכט! די שרעקליכע, שלאפלאזע נעכט! דאס ליגען אין מיט אפענע, אויסגעגלאצטע אויגען, אריינ־קוקענדיג אין דער שווארצער פינסטערניש וואס שרעקט און רעגט אויף די נער־ווען, און עס האלט אין איין מאהלע בילדער אינע שרעקליכער פון דער צווי טער. דאס צוהערען זיך צו דעם מאָ נאטאָנעס קלינגען פון דעם שטאדט זיי נער... צו הערען ווי אלעס ארום דיר רוהט אין איין הערליכער שטילקייט. די ווילסט אויף נעהמען איינטהייל אין דער זיסער רוה און קאנסט ניט... דער שלאף ליגט אויפ׳ן הארצען, די אויגען שניידען דיר ווי מיט מעסערס, וואלסט זיך דערקוויקט צו כאפען כאטש א קור־צען דרעמעל, און קענסט בשום אופן ניט צו שליסען די אויגען.

„ניין! איך וועל די נאכט ניט בלייבען אין דער היים, איך וועל בע־סער ארומשפאצירען אין די נאסען!"

ער האט שנעל אריינגעלעגט דעם רעוואלווער צוריק אין שיפלאד און שרע־קענדיג זיך פאר עפעס גלייך ווי א טויי־טער וואלט געלעגען אין צימער, איז ער ארויס פון שטוב

די לופט איז ערקוויקענד פריש, דאס לעבען רושט אין פולען גאנג, די טרא־טואהרען זענען געפאקט מיט שפאצירענדע פרעהליכע פארלעך. מע רעדט, מע לאכט, מע וויצעלט זיך און אלעס רייצט די נערוועז!

2.

אין פארק דאס געדיכטעניש פון די מענשען, וואס זענען נעקומען זיך אפקיה לען פון דער זומערדיגער היץ, ווערט אלע מאל שטירטער. די קולות ווערען ביסלעכווייז אפגעשטארבען.

איינגע פערליעבטע פארלאך בליי־בען נאך איבער, אום צו ענדיגען זייע־רע ליעבעס געפיהלען, נישט בעמערקענ דיג אז עס איז שוין גאנץ שפעט. פאר־רוקט אין א ווינקעל זיצט ער נאך אלין פערטיעפט אין זיינע אומעריגע געדאנקען

„אזוי, אזוי! טאקי פערלאזט אויף אן אמת׳ן", רעדט ער צו זיך אליין.

צייט זי האט איהם פערלאזט, פרובט ער אלץ זיך אליין אפנארען מיט דער האפנונג אז דאס האט זי נאר א שפאס געמאכט און ווען ניט ווען וועט זי זיך בעווייזען פאר איהם. נאר וואס ווייטער קומט ער צום בעשלוס, אז עס איז קיין שפאס געווען, אז דאס האט זי איהם טאקע באמת פערלאזט...

„פערנאכלעסיגט" — „פערטיעפט אין זיינע ביזנעס"... ציטירט ער איהרע ווערטער מיט א סארקאסטישען שמייכעל. „אונזין"! „עס איז נאר אן אויסרייד, א פאלשע ענטשולדיגונג אן אויסגעלע־רענטע פראזע! אום צו פערבלענדען די אויגען. צוליעב וועמען בין איך געווען פארטיעפט אין מיינע ביזנעס, אז ניט צוליעב איהר, בכדי צו מאכען איהר לעבען בעקוועמער, אינטערעסאנטער? האב איך איהר ניט אוועקגעגעבען דאס גאנצע געלד מיינס? האב איך ניט אן געקוואלען ווען זי האט זיך א נייע „דרעס" געמאכט? האב איך זי אליין